

**DÜZENSİZ GÖÇ HAREKETLERİNİN TÜRKİYE COĞRAFYASI ÜZERİNDEKİ
DAĞILIMININ İNCELENMESİ**

GEOGRAPHY DISTRIBUTION OF IRREGULAR MIGRATION IN TURKEY

Doç. Dr. Özlem DURGUN

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü ozdurgun@istanbul.edu.tr İstanbul/Türkiye

Dr. Öğretim Üyesi Suna MUĞAN ERTUĞRAL

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü sertugral@yahoo.com İstanbul/Türkiye

ÖZ

Göç, insanoğlunun var oluşundan bu yana karşılaştığı önemli sorunlardan biridir. Dünyada her yıl milyonlarca insan yaşadığı toprakları terk ederek başka bir ülkeye sığınmak zorunda kalmaktadır. İnsanlar sosyal, kültürel, politik, doğal olaylar ve ekonomik nedenlerle göç etmektedirler. Ancak düzensiz göç tüm toplumun temel sosyal sorundur. Türkiye'ye yönelik göçlerin çoğu sınır komşusu olan ülkelere veya Asya ve Afrika'nın uzak ülkelerinden gelmektedir. Bu göçmenler de Türkiye'de farklı bölgelerde yerleşmişlerdir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki düzensiz göçün coğrafi dağılımını incelemektir. Araştırma tekniği açısından ise literatür tarama tekniği kullanılmıştır.

Anahtar Kelime: Göç, Düzensiz Göç, Düzensiz göçün coğrafi dağılımı.

ABSTRACT

Migration has been one of the issues human being has faced since its existence. Every year, Millions of people are forced to be deported from their homelands and take refuge to an other country in the World. The people are immigrate due to social, cultural, political, natural events and economic reasons. However irregular migration is the basic social problem of the whole society. Most of the migrations to Turkey are from border-neighbour countries or from far countries of Asia and Africa. These immigrants are settled in different regions of Turkey. The purpose of the study was to examine the geographical distribution of irregular migration in Turkey. In terms of research technique, literature search technique was used.

Key Words: Migration, Irregular Migration, Geographical Distribution of Irregular Migration

1. GİRİŞ

Küreselleşme sürecinde kilit rolü olan göç sebebiyle dünyanın her yerinden birçok ülkeye yoğun göç akını gerçekleşmiştir. Daha iyi yaşam standartlarına kavuşmak veya diğer yaşam şanslarını denemek amacıyla insanlar ülke içinde veya ülkeler arası göçe yönelmektedirler. Ülkeler arasındaki hareket ağlarının yapısını ve evrimini haritalamak ve analiz etmek, göç olgusunun dünya çapında nasıl dağıtıldığının anlaşılmasını sağlamak açısından önemlidir. Özellikle bu yöndeki değerlendirmeler gelecekte ne tür göç bağlantılarının oluşacağını ve bu olgunun evrimleşme olasılığının daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır.

Asya, Ortadoğu ve Afrika kıtasının göç yolları üzerinde bulunan Türkiye'de oldukça önemli miktarda göçmen barınmaktadır. Bunlardan bir kısmı tekrar başka ülkelere göç etmek amacıyla bulunurken, diğer bir kısmı da göçmen statüsü ile sürekli yaşamaktadır. Bu şekilde oluşan göçmen sorunu sadece Türkiye'de değil tüm dünyada devam etmektedir. Dünya çapında üçte biri 18 yaş altında olmak üzere 65,6 milyon insan göç etmek zorunda kalmış ve mülteci konumuna düşmüştür. 10 milyon civarında insan ise temel haklarından mahrum olarak vatansız yaşamaktadır. Aslında tüm dünyadaki göçmenlerin yaklaşık %55'i temel olarak üç ülkeden gelmektedir. 5,5 milyon Suriyeli, 2,5 milyon Afganlı, 1,4 milyon Güney Sudanlı mülteci ile göç hareketinin lokomotifleri olmaktadır. Dünya'nın en fazla mülteci kabul eden ülkesi sıralamasında ise Türkiye

ilk sırayı almaktadır. Mülteci kabul eden ülkeler sırasıyla Pakistan, Lübnan, İran, Uganda ve Etiyopya'dır (UNHCR, 2018).

19 yüzyıldan itibaren bireysel ve toplu göçlerin artışıyla dikkat çeken göç kavramı 20. Yüzyılda birbirinden çok farklı göç hareketlerini içermektedir. Bu nedenle, göç kavramı ile ifade edilen insan hareketliliğinin özünde birbirinin içine geçmiş bilim dalları ve kavramlar yer almaktadır. Göç yasalara uygun olduğu gibi yasa dışı yollardan da gerçekleşebilmektedir. Eğitim, sağlık gibi nedenlerle oluşan göçün yanında açlık, şiddet gibi nedenlerle oluşan göç farklı neden ve sonuç ilişkisi doğurmaktadır. Bu kapsamda isteğe bağlı veya zorunlu olarak göçler yaşanmaktadır. Bu nedenle göç olgusu sadece ülkeler veya bölgeler arasında insan hareketliliğini ifade etmemektedir. Aynı zamanda sosyal, siyasi, ekonomik, coğrafi hareketleri de kapsayan büyük ölçekli bir olgudur. Bu şekilde göç hareketleri hem alan ülkeyi hem de veren ülkeyi etkilemektedir. Bu nedenle göç edenler buldukları konuma göre göçmen, mülteci, yasa dışı göçmen, sığınmacı gibi farklı adlarla isimlendirilmektedirler.

Bireysel ve toplu göçler Göç alan ülkeler II. Dünya savaşı sonrasında Avrupa'da olduğu gibi kendi talep ettikleri gibi çoğu zaman istemedikleri halde göçe maruz kalmışlardır. Savaş sonrası emek talebini karşılamak amacıyla "geçici işçi" olarak göçmenler kabul edilmiştir. Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla birlikte göç dalgası Avrupa'nın sorunu haline gelmiştir. Zaten 1970 petrol krizinden etkilenen Avrupa ülkeleri göçe karşı önlemler geliştirmeye başlamışlardır. 2010 yılında Arap Baharı ile özellikle AB ülkelerine huzursuzluk ve savaşlar nedeniyle yeni bir göç dalgası oluşmuştur (Özerim, 2014).

Yeni yüzyılın en büyük sorunlarından birisi bu kadar göçmen karşısında ev sahibi ülkelerin sıkı önlemler geliştirmesidir. Bu önlemler nedeniyle karşıt bir hareket olarak kayıt dışı göçlerde de artış görülmektedir.

2. GÖÇ TEORİLERİ

Uluslararası göç hareketlerinin hızla artan ivmesine karşılık, iktisat teorisi Neo-klasik iktisatın geliştirdiği göç teorilerinden sonra yeni teoriler geliştirememiştir. Göçün nedenlerinin ve oluşumunun birbirinden son derece farklı olması nedeniyle genelleme yapmak mümkün olmamaktadır. Çekici ve itici faktörler teorisi, Neo klasik teori, tarih yapısalcı teori, siyasi ekonomi ve göçün yeni ekonomik modeli gibi teoriler halen geçerliliğini sürdürmektedir (Aykaç & Yerküm, 2016).

Neoklasik iktisat okul emek göçü ile ilgili makro ve mikro düzeyde teori geliştirmiştir. Emek arz ve talebinin ülkelerde eşit dağılmaması nedeniyle göç zorunlu hale gelmektedir. Emek arzının yoğun olduğu ülkeler genellikle gelişmekte olan ülkelere oluşmaktadır. Emek talebini oluşturacak yeterli kaynaktan sahip bu ülkeler göç veren ülkeler konumundadırlar. Gelişmiş ülkeler ise emek talebinde bulunmalarına rağmen yeterli emek arzı bulunmamaktadır. Gelişmekte olan ülkelere arz fazlalığından oluşan düşük ücretten daha yüksek ücretli ülkelere doğru bir kayma gerçekleşir. Ana sebep olarak, göçün temel nedeninde adaletsiz dağılım vardır. Temelde, mikro düzeyde bireyler ekonomik kurallara uygun davranırlar. Yüksek ücretin yanında yaşam standardının iyi olması ve yolculuk masrafları gibi maliyetleri göz önüne alarak karar verirler. Eğer başka bir ülkede elde edilecek gelir katlanılacak maliyetten daha yüksek ise insanlar göç etmektedirler.

Neo Klasik Ekonomide Göç Teorisi, işgücü göçünün temel nedeninin, iki coğrafi bölge arasındaki ücret farkı olduğunu belirtmektedir. Bu ücret farklılıkları genellikle coğrafi işgücü talebi ve arzına bağlıdır. Emek sıkıntısı çeken alanların, ancak sermaye fazlalığının yüksek nispi bir ücrete sahip olduğu söylenebilirken, yüksek işgücü arzına sahip bölgeler ve sermayenin azlığı nispeten düşük bir ücrete sahiptir. İşgücü, düşük ücretli alanlardan yüksek ücret alanlarına yönelme eğilimindedir. Çoğu zaman, bu iş akışıyla, gönderen ülkede olduğu kadar gönderende de değişiklikler meydana gelir. Neo klasik iktisat teorisi, uluslararası göçü tanımlamak için en uygun olanıdır (Güllüpnar, 2012). Uluslararası göçmenlik yasaları ve benzeri hükümet düzenlemeleri ile sınırlı değildir.

Çifte işgücü piyasası teorisi, göçün daha çok gelişmiş ülkelerdeki çekme faktörlerinden kaynaklandığını belirtmektedir. Bu teori, bu gelişmiş ülkelerdeki işgücü piyasalarının iki bölümden oluştuğunu varsaymaktadır: yüksek vasıflı işgücü gerektiren birincil piyasa ve düşük vasıflı işçiler gerektiren çok emek yoğun olan ikincil piyasa. Bu teori, daha az gelişmiş ülkelere daha gelişmiş ülkelere göçün, ikincil piyasada gelişmiş ülkelere işgücü ihtiyacının yarattığı çekişin bir sonucu olduğunu varsaymaktadır. Göçmen işçilere, işgücü piyasasının en düşük basamağını doldurmak için ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü yerli işçiler hareketlilik eksikliğinden dolayı bu işlerini yapmak istememektedirler. Göçmen işçilere ihtiyaç duyulmaktadır. Üstelik mevcut emeğin başlangıçtaki düşüşü, ücretleri artırmakta ve göçü daha da cazip hale getirmektedir (Masse & Arango, vd, 1993).

Yeni emek Göçü Teorisine göre, göç akışlarının ve kalıplarının yalnızca bireysel işçiler düzeyinde ve onların ekonomik teşviklerinde açıklanamamaktadır. Ancak daha geniş sosyal varlıkların da göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmektedir. Böyle bir sosyal varlık hane halkıdır. Göç, bir hanenin yetersiz gelirine sahip olduğu riskten kaçınmanın bir sonucu olarak görülmektedir. Bu durumda hane halkı, yurtdışında göçmen işgücüne katılan aile üyeleri tarafından geri gönderilen havale yoluyla elde edilebilecek fazladan sermayeye ihtiyaç duymaktadır. Bu dövizler, gönderen ülkenin ekonomisini, sermayeyi getirdikçe bir bütün olarak daha geniş bir etkiye sahip olmaktadır. Yakın tarihli araştırmalar, devletlerarası göçün, mesleklerin coğrafi özgülüğünün azalmasına ve işçilerin buralara taşınmadan önce diğer konumlar hakkında bilgi edinme becerilerinin artmasına bağlı olarak, bilgi teknolojisi ve ucuz seyahatin önemli olduğunu bulmuşlardır. Diğer araştırmacılar, konut yeniden konumlandırılmasının belirlenmesinde konutun mekâna özgü yapısının, taşınan maliyetlerden daha önemli olduğunu bulmuşlardır.

Göreceli yoksunluk teorisi, göçmen gönderen toplumdaki komşular veya diğer haneler arasındaki gelir farkının bilincin göç konusunda önemli bir faktör olduğunu belirtmektedir. Göç etme teşviki, yüksek düzeyde ekonomik eşitsizliğe sahip bölgelerde çok daha yüksektir. Kısa vadede, işçi dövizleri eşitsizliği artırabilir, ancak uzun vadede, aslında azaltabilirler. Bir işçi için iki aşama göç vardır: Birincisi, insan sermayesi oluşumuna yatırım yapmakta ve daha sonra yatırımlarından faydalanmaya çalışmaktadırlar (Simon, Schawartz & V.d., 2016). Bu sayede başarılı göçmenler, yeni sermayelerini çocuklarına daha iyi bir eğitim sağlamak ve aileleri için daha iyi konutlar sağlamak için kullanabilmektedirler. Başarılı yüksek vasıflı göçmenler komşulara ve bu başarı seviyesine ulaşmayı ümit eden potansiyel göçmenlere örnek olmaktadır.

Dünya sistemleri teorisi, küresel bir bakış açısıyla göçü incelemektedir. Farklı toplumlar arasındaki etkileşimin toplumlarda sosyal değişimde önemli bir faktör olabileceğini açıklamaktadır. Bir ülkede ekonomik düşüşe neden olan bir ülke ile ticaret yapmak, daha canlı bir ekonomiye sahip bir ülkeye göç etmek için teşvik oluşturmaktadır. Dekolonizasyondan sonra bile, eski kolonilerin ekonomik bağımlılığının hala ana ülkeler üzerinde kaldığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte, uluslararası ticaretin bu görüşü tartışmalıdır ve bazıları serbest ticaretin gelişmekte olan ülkeler ile gelişmiş ülkeler arasındaki göçü gerçekten azaltabileceğini savunmaktadır (Arango, 2017). Gelişmiş ülkelerin daha az gelişmiş ülkelerdeki vasıfsız işçilerin istihdamında artışa neden olan emek-yoğun malları ithal ettiği ve göçmen işçilerin çıkışını azalttığı iddia etmek mümkündür. Zengin ülkelere fakir ülkelere yapılan sermaye yoğun malların ihracatı, gelir ve istihdam koşullarını da eşitleyerek, göçü de yavaşlatmaktadır. Her iki yönde de, bu teori, coğrafi olarak birbirinden uzak ülkeler arasındaki göçü açıklamak için kullanılmaktadır.

Eski göç teorileri genellikle coğrafya, sosyoloji veya ekonomi üzerine kurulmuştur. Belirli dönemlerde ve mekânlarda göçü açıklamaktadır. Aslında, Osmosis teorisi tüm insan göç olgusunu açıklamaktadır. İnsan göçü tarihine dayanan Djelti doğal belirleyicilerinin evrimini incelemektedir. Ona göre, insan göçü iki ana tipe ayrılmaktadır: basit göç ve karmaşık olanı. Basit göç, sırayla, difüzyon, stabilizasyon ve konsantrasyon dönemlerine bölünür. Bu dönemlerde su mevcudiyeti, yeterli iklim, güvenlik ve nüfus yoğunluğu, insan göçünün doğal belirleyicileridir. Karmaşık göç için, hızlı evrim ve özellikle kazanç, işsizlik, ağlar ve göç politikaları gibi yeni alt belirleyicilerin ortaya çıkması ile karakterizedir. Osmoz teorisi, insan göçünün ozmosun biyofiziksel fenomeni ile benzerlerini açıklar. Bu bakımdan, ülkeler hayvan hücreleri, yarı geçirgen zarlar ve insanlar tarafından su iyonları ile temsil edilmektedir. Osmoz fenomeni ile ilgili olarak, teoriye göre, insanlar yüksek göç baskısı olan ülkelere daha az göç baskısı olan ülkelere göç etmektedirler (Martin, 2017).

Eski teoriler ve diğer teorilerine göre göç, bireyler her zamanki yerleşimlerinin dışında yiyecek, seks ve güvenlik arayışında oldukları için ortaya çıkmaktadır. Kasaba ve şehirlerin gıda, seks ve güvenlik elde etmek için insan mücadelesinin bir yaratımı olduğu görüşündedir. Gıda, güvenlik ve üreme üretmek için, insanoğlunun zorunlu olarak, her zamanki yerleşimlerinden uzaklaşması ve kooperatif veya rekabete dayalı olan vazgeçilmez sosyal ilişkilere girmesi gereklidir. İnsanoğlu ayrıca, arzu edilen gıda ve güvenliği üretmek için doğa ile etkileşime geçmelerini sağlayacak araç ve gereçler geliştirmektedir. İnsanlar arasındaki gelişmiş ilişki (işbirlikçi ilişkiler) ve itme ve çekme faktörleri tarafından daha da geliştirilmiş gelişmiş teknoloji, göç ve daha yüksek yoğunluktaki bireylerin kasaba ve şehirlerin oluşmasına neden olmasına neden olur. Gıda ve güvenlik üretim teknolojisi ne kadar yüksekse ve insanlar arasında gıda ve güvenlik üretiminde ve insan türünün yeniden üretilmesinde daha yüksek işbirlikçi ilişki ne kadar yüksekse, göç ve yoğunlaşmadaki itme ve çekme faktörleri de o kadar yüksek olacaktır. Kırsal bölgeler, kasabalar ve şehirler sadece var olmakla kalmayıp aynı zamanda insani yiyeceklerin, güvenlik ve insan türlerinin yeniden üretilmesinin insani temel ihtiyaçlarını karşılamak için bunu yapmaktadırlar (Mackay, 2015). Bu nedenle, göç, bireyler her zamanki

yerleşimlerinin dışında yiyecek, cinsiyet ve güvenlik arayışında oldukları için ortaya çıkar. İnsan yaşamı ve hazzı için bu temel ihtiyaçları karşılamak için şehirlerde ve şehirlerde sosyal hizmetler sağlanmaktadır.

Türkiye önemli uygarlıkların yaşandığı eski bir coğrafyadır. Tarih boyunca Türkiye coğrafyası farklı dinlere ve milletlere ev sahipliği yaparak kıtalar arasında bir köprü oluşturmuştur. Bu bölgeye gelen kitlesel göç dalgaları toplumsal, etnik ve kültürel yapıyı büyük ölçüde etkilemiştir. İkamet edilen bölgenin olumsuz yaşam koşullarından kaçmak suretiyle gidilen bölgenin avantajlarından yararlanmak tarih boyunca süre gelmiştir. Kaliteli yaşam koşulları, refah arayışı, avantajlı eğitim imkânları, siyasal ve sosyal baskılar, genel istikrarsızlıklar, savaş veya şiddet ortamından kaçış, doğa olayları ve ailevi bağlılıklar göçün en önemli belirleyicilerini oluşturmaktadır. Bu durum gidilen bölgede demografik yapıyı etkilemektedir. Aynı şekilde göç, Türkiye’de de nüfus değişimlerine ve özellikle nüfus artışına etki eden önemli bir faktör olmaktadır.

Türkiye dış göç almasının yanı sıra transit bir yol olma özelliği ile daha gelişmiş Avrupa ülkelerine gitmek isteyenlerinde tercihi olmaktadır. Ancak yasal ve yasa dışı yollarla gerçekleştirilen göç olayı önemli sorunları da beraberinde getirmektedir. Yasa dışı yollardan yapılan her türlü göçün yaratmış olduğu sorunlar ise, son derece trajik kayıplara ve acılara sebep olmaktadır.

3. DÜZENSİZ GÖÇ OLGUSU

Yoksulluk ve istikrarsızlıktan kaynaklanan düzensiz göçün yarattığı sorunlar ülkelerin tek başlarına çözemeyecekleri kadar geniş kapsamlı olup, bu olgunun önlenmesi uluslararası toplumun sorumluluk ve dayanışma içinde birlikte hareket etmesini gerektirmektedir. Türkiye, bulunduğu coğrafya nedeniyle maruz kaldığı düzensiz göç akınlarıyla kararlılıkla mücadele etmektedir. (<http://www.mfa.gov.tr>). Düzensiz göç kavramı, hedef ülkeler için ülkelerine yasadışı yollardan gelen veya yasal yollarla gelip yasal çıkış süreleri içerisinde çıkmayan kişileri kapsarken; kaynak ülke için ülkesini terk ederken gerekli prosedürlere uymayarak ülke sınırlarını geçen kişileri içermektedir. Transit ülkeler içinse; kaynak ülkelerden hedef ülkeye ulaşmak için yasal ya da yasal olmayan yollarla ülkeye girip bu ülkeyi bir geçiş ülkesi olarak kullanıp ve daha sonra ülkeyi terk eden kişileri ifade etmektedir(<http://www.goc.gov.tr>). Aynı zamanda, bir diğer şekilde de “düzensiz göç doğrudan bir suç unsurundan ziyade kayıt dışılığa işaret eden bir kavramdır” (İçduygu, 2004, s. 24). Ancak, Türk Ceza Kanunu'nun 79. maddesine göre “doğrudan, doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek amacıyla, yasal olmayan yollardan bir yabancının ülkeye sokulmasına veya ülkede kalmasına imkân sağlanması ile birlikte Türk vatandaşlarının ya da yabancıların yurt dışına çıkmasına imkân sağlanması” şekillerinde gerçekleşen bir suçtur(<https://www.kizilay.org.tr>). Düzensiz, kayıt dışı ve herhangi bir belgesiz durumdaki göçmenleri genel ifade ile düzensiz göç fiilinde bulunanlar ve yasa dışı faaliyetler içinde yer alan durum olarak değerlendirmekteyiz.

3.1 Türkiye’de Göç Olgusu ve Düzensiz Göç Dağılımı

Türkiye coğrafi konumu sebebiyle her türlü göçe maruz kalmaktadır. Özellikle düzensiz göç hareketleri için transit ülke olabilmektedir. Yıllar itibariyle bu göç olayları artarak devam etmektedir. Bunun en önemli sebebi, Türkiye’nin uzun kara ve deniz sınırlarına sahip oluşudur. Resmi hudut kapılarından yapılan giriş ve çıkışların yanı sıra yasadışı yollarla yapılan ve düzensiz göç olarak ifade edilen bu göç hareketleri transit, kalıcı ve çalışma amaçlı göç şeklinde geniş yayımlı bir yapıdır. Türkiye’nin konumu ve yakın komşu ülkelerde yaşanan hareketliliğin Türkiye’ye yönelik gelişlerinde 2017-2018 aynı dönem aralığının da % 34,33 artış yönünde bir değişim söz konusu olmuştur(<http://www.mfa.gov.tr>). Bu hareketlilik nüfus, ekonomik, sosyal ve siyasi boyutta değerlendirilmektedir. Ancak bu hareketliliğin düzensiz göç hareketleri yönünde gelişmesi daha ciddi önlemleri gerektirmektedir.

Türkiye, düzensiz göçe karşı gerek ulusal düzeyde etkin tedbirler alarak gerekse düzensiz göçe karşı uluslararası düzeyde sorunların tespiti, bilgi alış-verişi, ortak mücadele ve işbirliği şeklindeki çalışmaların çoğuna aktif olarak katılmaktadır. Özellikle, Türkiye düzensiz göçü önlemek ve ülkede yasa dışı bulunan yabancıları ülkeden çıkarmak için etkin ve kararlı bir biçimde bu yönde çalışmalarını yürütmektedir. Türkiye’de düzensiz göç konusuna ilişkin etkin ve yoğun faaliyetler; İç işleri Bakanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü koordinesinde, Kara Kuvvetleri Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı ve ilgili diğer ilgili kurumlar ile yapılan işbirliğinde yürütülmektedir. (<http://www.goc.gov.tr>). Aynı zamanda Türkiye’nin göç alanındaki politikalarını düzenlemek ve göçü daha etkin yönetmek için 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu yürürlüğe girmiştir(<http://www.goc.gov.tr>). Türkiye’ye yönelik bu düzensiz göç şeklindeki hareketlerde trajik olayların yaşanmaması için verilen mücadele bu kurumlar tarafından süreklilik arz ederek sürdürülmektedir.

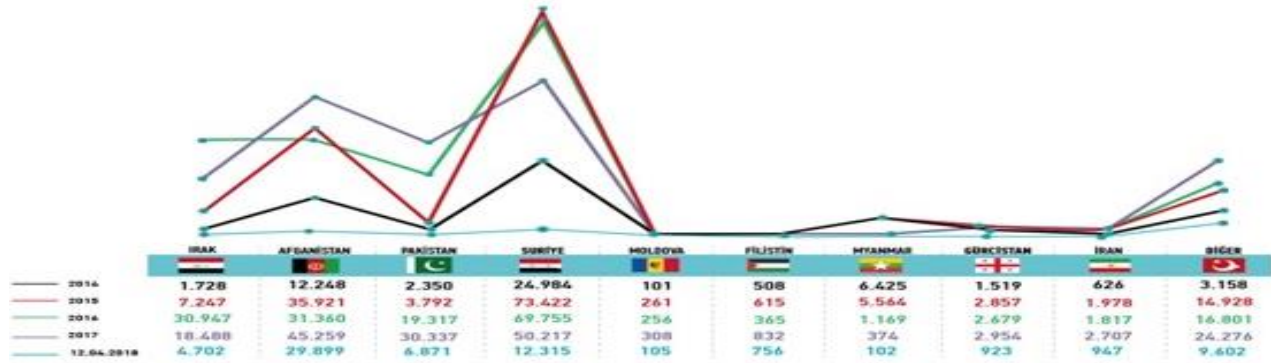
Tablo 1. 2017 Ve 2018 Yılları Karşılaştırmalı Giriş/Çıkış Sayıları İstatistiği

UYRUK	2017 (15.04.2017 İtibari İle)			2018 (15.04.2018 İtibari İle)			DEĞİŞİM YÜZDESİ
	GİRİŞ	ÇIKIŞ	TOPLAM	GİRİŞ	ÇIKIŞ	TOPLAM	
TÜRK	3.511.968	3.479.718	6.991.686	4.045.527	4.072.888	8.118.415	16,12%
YABANCI	4.753.021	4.680.341	9.433.362	6.393.559	6.278.666	12.672.225	34,33%
TOPLAM	8.264.989	8.160.059	16.425.048	10.439.086	10.351.554	20.790.640	26,58%

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü, Hudut Kapıları Daire Başkanlığı, <http://www.hudutkapilari.pol.tr>.

Türk makamları tarafından yakalanan göçmenler arasında gelişmiş batı ülkelerine göç etmek amacıyla Türkiye'yi transit bir ülke olarak kullanmak niyetinde olan düzensiz göçmenler, geçerli belgeleri olmadan Türkiye'de yaşamak ve çalışmak için Türkiye'ye gelen düzensiz göçmenler ve ülkeden ayrılması beklenen ancak ülkeden ayrılmayan mültecilik talepleri reddedilmiş sığınmacılar düzensiz göçmenlerdir. Bu düzensiz göç hareketleri ile istatistikleri kesin ayrımlarla temin etmek fazlaca mümkün olmamaktadır (İçduygu, Aksel, 2012; 11).

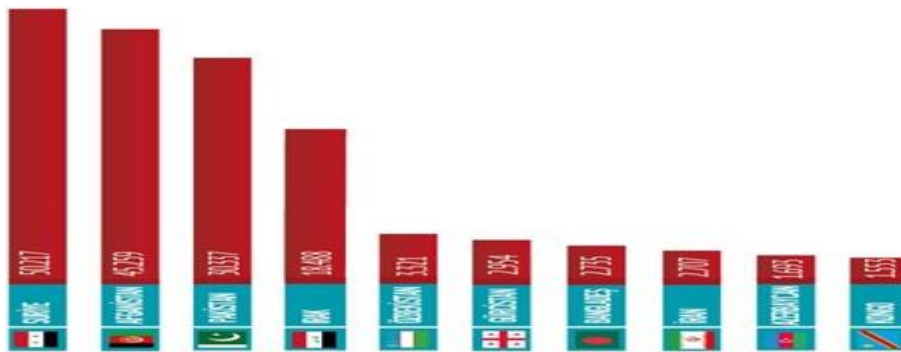
Ancak yapılan tespitlerle 2005-2016 döneminde Türkiye'de yakalanan düzensiz göçmen sayısı 817.863'tür. Ayrıca, deniz yoluyla düzensiz göçün hız kazanması üzerine Sahil Güvenlik Komutanlığı, 2015 yılı itibariyle Akdeniz'de "Akdeniz'de Güven Harekatı (Operation Safe Med)" ile 2015 Mayıs ayı itibariyle ise Ege'de "Ege'de Umut Harekatı (Operation Aegean Hope)"u gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda operasyonlara ise halen devam edilmektedir. 2016 yılında yakalanan düzensiz göçmen sayısı 2015 yılına göre % 19'luk bir artışla 174.466 olmuştur. Bu rakamın 37.130'unu Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından denizden kurtarılan göçmenler oluşturmaktadır. 2016 yılında, 2015 yılına kıyasla denizde düzensiz göç olayında %66, düzensiz göçmen sayısında ise %60 oranında azalma meydana gelmiştir. 2017'de 175.752 düzensiz göçmen Türkiye'de yakalanmıştır (<http://www.mfa.gov.tr>). 2016 yılı itibariyle, düzensiz göçmenlerden Suriye vatandaşları 69.755 kişi ile ilk sırada, Afganistan vatandaşları 31.360 kişi ile ikinci sırada yer alırken, Pakistan vatandaşları ise 30.947 kişi ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Grafik 1. Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Uyrak Dağılımı

Kaynak: İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <http://www.goc.gov.tr>.

Tablodan da görüldüğü gibi yıllar itibariyle; Irak, Özbekistan, Moldova, Filistin, Myanmar, Gürcistan, İran ve diğer ülkeler şeklinde sıralanmaktadır. Türkiye'de tespit edilen düzensiz göçmen sayısı yıllar itibariyle önemli oranda artış göstermektedir. Bu durum son yıllarda Ege Denizi ve Akdeniz üzerinden kayık, kiralık tekne ve şişme botlar kullanılarak gerçekleştirilmekte ve bu göçmenler göç rotası üzerinde Sahil Güvenlik Komutanlığı ekiplerince tespit edilmektedir.

Grafik 2. 2017 Yılı İtibariyle Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Uyrakına Göre Dağılımı (İlk On Uyrak)

Kaynak: <http://www.goc.gov.tr>.

Bu her iki tablonun değerlendirilmesi ile de yıllar itibariyle ve özellikle 2017 yılı itibariyle yakalanan düzensiz göçmenler içinde Suriyelilerin ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

Tablo 2. Kaçak Göçmen Yakalamaları

Dönem	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Olay	95	248	427	372	333	402
Kaçak Göçmen Sayısı	238	469	1.279	1.851	731	1.252

Kaynak: Gümrük Ve Ticaret Bakanlığı, Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğü, <http://risk.gtb.gov.tr.>, Rapor Tarihi: 12.02.2018

Tablo' da görüldüğü gibi, Sahil Güvenlik Komutanlığı yıllar itibariyle göç oranı işe paralel şekilde artan kaçak göçmen olaylarında etkin mücadele vermektedir.

Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından deniz yoluyla gerçekleştirilen düzensiz göç faaliyetlerinden elde edilen istatistikler çerçevesinde 2016 yılında hayatını kaybeden düzensiz göçmenlerin sayısı 2015 yılına göre %29 gibi önemli bir miktardaki azalışla 192 adet olmuştur(<http://www.goc.gov.tr>). Düzensiz göçlerin belli güzergâhları tercih etmeleri kalıcı ve transit göçmen olmaları ile ilişkilendirilmektedir. Transit olan göçmenler batıya geçebilecekleri en yakın sınırları ve hudut kapılarını tercih etmektedirler. Bu geçiş kolaylığı ve seyahatin maliyeti bakımından önemlidir.

3.2 Türkiye’de Düzensiz Göçün Coğrafi Dağılımının İncelenmesi

Yasa dışı göçmenlerin kullandıkları en yoğun giriş ve çıkış güzergâhları; Aydın (Didim, Kuşadası), Ağrı (Patnos, Doğubayazıt), Balıkesir (Edremit, Ayvalık), Çanakkale (Ayvacık, Küçükkuyu), Diyarbakır, Edirne (Uzunköprü, Meriç, İpsala, Bosnaköy), Hakkari, Hatay (Yayladağı), Iğdır, İzmir (Aliaga, Çeşme, Menemen, Menderes, Seferihisar), İstanbul, Konya (Ereğli), Manisa (Akhisar), Muğla (Bodrum), Van (Muradiye, Gevaş) şeklinde olmaktadır (www.ihad.org.tr). Ayrıca az sayıda olmakla birlikte bazı diğer gümrük idarelerinde de düzensiz göçmenler mevcuttur. Bu şekilde Türkiye’ye giriş yapan düzensiz göçmenler kalıcı yaygın şekilde tüm bölgelerde yer almışlardır. Bu yayılım yedi bölge üzerinde yaygın şekildedir. Ancak giriş kapılarına göre sınır illerde daha yoğun yayılım söz konusudur.

Türkiye; Karadeniz Bölgesi, Ege Bölgesi, Marmara Bölgesi, Akdeniz Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi şeklinde 7 coğrafi bölge olarak bölümlenmiştir. Bu bölümlendirme kapsamında sınır bölgeleri Ege Bölgesi, Marmara Bölgesi, Akdeniz Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi’nde yoğunluk görülmektedir. Aşağıdaki harita üzerinde 2017 yılı itibariyle dağılım yer almaktadır. Türkiye’nin kara ve deniz sınırları, aktif göç koridoru şeklinde bir yapı şeklinde görülmektedir.

Şekil 1. 2017 Yılı İtibariyle Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Coğrafi Dağılımı
Kaynak: İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <http://www.goc.gov.tr>.

Yukarıdaki şekilde de görüldüğü gibi, Türkiye geneline dağılan yasa dışı göçmenler özellikle bazı illerde yoğunlaştıkları görülmektedir. Bu yoğunlaşma içinde özellikle büyük şehirler belirgin olmaktadır. Yasa dışı göçmenlerin Türkiye’de en fazla tercih ettikleri şehir nüfus miktarının fazlalığı, kozmopolit yapısı, geçiş güzergâhında olması, denizle bağlantısının olması gibi nedenlerden dolayı İstanbul’dur. Tarlabası ve Dolapdere, diğer kent yoksullarıyla beraber düzensiz göçmenler için de önemli bir barınma yeri işlevi görürken, Aksaray - Laleli iş bulma imkânları, bekâr odaları ve otelleriyle kayıt dışı yaşam merkezleri olmaktadır. Türkiye’de kaldıkları geçici dönemde kayıt dışı ekonominin yaygınlığı sayesinde barınma ve iş sorunlarını görece çözebilmektedirler. Bunların çoğu, Van - Ankara - İzmir - Mersin - Muğla - Gazi Antep - Mardin - Adapazarı ve İstanbul’da, en kötü gecekondu bölgelerinde veya şehir merkezindeki harap semtlerde barınmakta olan düzensiz göçmenler nitelik gerektirmeyen işlerde çalışmaktadırlar. Cinsiyete göre; Erkekler hamallık, inşaat işçiliği veya tezgâhtarlık gibi vasıfsız ve düşük ücretli işlerde çalışırken, kadınlar temizlik ve bakıcılık işleri yaparak iş piyasasında yer almaktadırlar. Az da olsa para kazanmalarını sağlayan bu kayıt dışı işler bazen çok ağır bir biçimde sömürülmelerine de yol açabilmektedir. Sınır dışı edilme ve buna benzer başka tehlikelere maruz kalmadıklarında, hayatlarını idame ettirebilmek ve en temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için kendi başlarının çaresine bakmak zorunda olan bu göçmen gruplar için, akrabalık, din, etnisite veya köken ülke esaslı dayanışma ağları büyük bir önem taşımaktadır. (Danış, 2004:224). Ege ve Akdeniz’de koylar ve sahiller kayıt dışı olan, ikamet izni bulunmayan bu düzensiz göçmenlerin yaşam alanına dönüşmesi nedeniyle kirlenmekte ve bölgenin temel iş alanı olan turizm işletmelerini olumsuz etkilemektedir.

Bu koşullarda buldukları bölge ve çevreye uyum sorunları ise kargaşa ve travmatik etkilere sebep olmaktadır. Düzensiz göçün kayıt dışılığının getirdiği sorunlar buldukları coğrafi mekânı ve şehirleri de etkilemektedir. Göçmenler ve yerli halk arasında etkileşim ve göçmenlerin uyumu konularında ve hatta yerleşim yerleri ve şekilleri konuları önemli gündem konusu olmuştur.

Türkiye, bulunduğu coğrafya nedeniyle maruz kaldığı düzensiz göç akınlarıyla mücadele etmektedir. Düzensiz göç, günümüzde tüm ülkeleri ilgilendiren bir olguya dönüşmüştür. Uluslararası göç ile devletlerin siyasi istikrarının, demografik güvenliğinin, kültürel kimliğinin, sosyal güvenlik sisteminin ve kültürel özelliklerinin olumsuz etkilendiği bilinen bir gerçektir. Bu konuda en hassa bölgeler Ege, Marmara, Doğu ve Güney Doğu sınırlardır. Alınan bölgesel ve küresel önlemler ve kaynak ülke ile işbirliği yapmak bu konuda kararlılıkla mücadele edebilecek politikalar zorunludur.

4. SONUÇ

Türkiye’de yaşanan dış göçe bağlı sorunlar gittikçe artmaktadır. Bu göç olgusu içinde düzensiz göçün yarattığı sorunlar ise gelinen süreçte önem arz eden bir konu haline gelmiştir. Ancak düzensiz göç ile ilgili verilerin sınırlı olması, bu konuda yapılan çalışmaları oldukça sınırlamıştır. Küresel bir sorun olan düzensiz göçe karşı önlemlerin alınması ve göçmen kaçakçılıklarına karşı mücadelenin kararlılıkla yürütülmesi ülkelerin işbirliği yapmalarını gerektirmektedir. Ekonomik ve sosyal sorunlar sebebiyle oluşan düzensiz göç hareketleri göç edilen ülke içinde yarattığı olumsuzluklar yanında göçmenlerin yaşamını da tehdit eder boyuta ulaşmaktadır. Özellikle düşük sosyo-ekonomik koşullar içinde temel yaşam gereksinimlerinden yoksun olmaları ülke içinde tehdit oluşturmaktadır. Ayrıca transit güzergah olarak yasa dışı yollardan diğer ülkelere geçiş sürecini ise trajik ve kötü sonuçları insan yaşamını tehdit etmektedir. Bu konuda Türkiye’de yasal çerçeve içerisinde etkin önlemlerin yürütülmesi insan hakları ve devlet politikalarını bir gereği olarak sürekli ve kararlılıkla devam eden bir mücadeledir.

KAYNAKÇA

- Arango, J. (2017). Theories of international migration. In *International migration in the new millennium* (pp. 25-45). Routledge.
- Aykaç, M., & Yerküm, U. (2016). Avrupa Birliği Göç Politikalarının Gelişimi: Misafir İşçi Kabulünden Sığınmacı Akınına. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*(70), 1-31.
- Danış,A.(2004). Yeni Göç Hareketleri ve Türkiye, *Birikim* (184-185), 216-224.
- Güllüpinar, F. (2012). Göç olgusunun ekonomi-politiği ve uluslararası göç kuramları üzerine bir değerlendirme. *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4).
- İçduygu, A. (2004). Türkiye’de Kaçak Göç. *İstanbul: İstanbul Ticaret Odası*,1-107.
- İçduygu, A., D.Aksel, (2012). Türkiye’de Düzensiz Göç, *Uluslararası Göç Örgütü Türkiye*, Anka, 1-37.

- Martin, P. (2017). Managing Migration: Recruiters and low-skill Migrants. *Migration und Globalisierung in Zeiten des Umbruchs*, 65.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and development review*, 431-466.
- Özerim, G. (2014). Avrupa'da Göç Politikalarının Uluslararasılaşması ve Bir Güvenlik Konusunda Dönüşü: Avrupa Göç Tarihinde Yeni Bir Dönem Mi? *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 11-48.
- Simon, M., Schwartz, C., Hudson, D., & Johnson, S. (2016, September). Illegal Migration as Adaptation: An Agent Based Model of Migration Dynamics. *American Political Science Association Annual Meeting*.

İnternet Kaynakları

- Mackay, A. M. (2015). Housing-related migration in the Marcellus Shale region of Pennsylvania (Doctoral dissertation, Duquesne University), ProQuest Dissertations & Theses Global (1750645769), <http://search.proquest.com/docview/1750645769?accountid=11637>, Çevrimiçi 08.05.2017 tarihinde alındı
- UNHCR. (2018). Figures at a Glance. Geneva, Switzerland: The UN Refugee Agency. <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html> Çevrimiçi Nisan 14, 2018 tarihinde alındı
- T.C. Dış İşleri Bakanlığı, http://www.mfa.gov.tr/turkiye_de-duzensiz-goc.tr.mfa
- T.C. Gümrük Ve Ticaret Bakanlığı, Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğü, <http://risk.gtb.gov.tr/data/572b3aaf1a79f50cd8a22b1c/3Kacak%20Gocmen%20Yakalamalari.pdf>., Rapor Tarihi: 12.02.2018
- İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, http://www.goc.gov.tr/files/files/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf
- T.C. İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, http://www.goc.gov.tr/icerik6/turkiyenin-duzensiz-gocle-mucadelesi_409_422_424_icerik
- <http://www.hudutkapilari.pol.tr/Sayfalar/%C4%B0statistik.aspx>
- T.C. İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, http://www.goc.gov.tr/files/files/18Yillara_gore_yakalanan_duzensiz_gocmenlerin_uyruk_dagilimi_12_04_2018.jpg
- İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, http://www.goc.gov.tr/icerik3/duzensiz-goc_363_378_4710.
- İnsan Hakları Araştırmaları Derneği, www.ihad.org.tr/rapor-08.php).
- T.C.Kızılay, https://www.kizilay.org.tr/Upload/Dokuman/Dosya/38492657_2017-yili-goc-istatistik-raporu-ocak-2018.pdf, Türk Kızılayı Göç Ve Mülteci Hizmetleri Müdürlüğü Temmuz 2017